

Resumé

Některé pastorační činnosti řeholnic v době totality

Ing. Jakub Maršík

Práce se zabývá trpkými osudy řeholnic Českomoravské provincie Římské unie řádu svaté Voršily v totalitním období. Jejím cílem je zachytit pastorační činnost řeholnic v kontextu dějinných událostí této doby.

Řád svaté Voršily byl založen roku 1535 Andělou Merici v Itálii. Posláním řádu byla zejména výchova a vzdělávání dívek a výuka katechismu. V Čechách se voršilky usadily v 17. století. Sestry se věnovaly vyučování a formaci dívek od mateřských škol až po učitelské ústavy, počátkem 20. století pak začaly navštěvovat jejich školy i chlapci. V roce 1928 se připojily české voršilky k Římské unii.

Doba totalitního komunistického režimu 1948–1989 je považována za nejpohnutější v dějinách řádu. Od uchopení moci do roku 1950 režim postupně omezoval práva církvi, řeholní společenství nevyjímaje. V roce 1950 proběhla akce „VŽK“ – vyklizení ženských klášterů, během kterých byly řeholní sestry nuceny opustit své kláštery a nechat se převézt do integračních táborů. Cílem byla likvidace řeholního života s nejzazším termínem v roce 2000.

V letech 1950 až 1966 byly voršilky vystaveny pravděpodobně největšímu nátlaku. Byly izolovány od ostatní společnosti, nasazeny na těžké práce na polích a v továrnách. Kolem roku 1968 došlo k období politického uvolnění. V roce 1966 voršilky postupně opustily továrny a začaly působit v Ústavu sociální péče pro mentálně postižené v Horní Poustevně a Dětské psychiatrické léčebně v Ročově.

V Horní Poustevně byly umístěny chlapci a dívky imbecilní, debilní i s hlubokou mentální retardací. Sestry zde mohly mezi chovanci vykonávat pastorační činnost, sice zakázanou, ale vedením ústavu tiše tolerovanou. Pastorační činnost nebyla koordinovaná a cíleně připravovaná. Mimo chovance se pastorační činnost voršilek soustředila i na místní obyvatele, zejména jejich děti. Sestry začaly vyučovat náboženství oficiálně ve školách a připravovaly ke svátosti křtu a prvnímu svatému přijímání. Rovněž poskytovaly zázemí pro duchovní formaci dívek, které sem přijížděly zejména v době letních prázdnin. Této možnosti v průběhu let postupně využívalo stále více a více dětí i celých rodin.

V ročovské Dětské psychiatrické léčebně byly děti s narušeným chováním. Pastorace dětí v Ročově byla sestrám přísně zakázána. Snahou voršilek bylo zejména to, aby děti „dobře žily“, přesto i zde k ní příležitostně docházelo. Obdobně jako v Horní Poustevně, i zde

probíhala katecheticko-pastorační činnost zaměřená na místní obyvatele a rodiny a děti příbuzných a známých.

Mimo oficiální komunity vznikly kolem roku 1968 i malé skupinky utajených sester žijících civilním životem. Tyto tajné sestry působily v místech svého pobytu, nadále však udržovaly kontakt i se svými mateřskými komunitami. Mezi těmito utajenými sestrami byly dvě velké osobnosti – S. Placida Trefilová a S. Consilie Nováková.

S. Placida zasvětila téměř veškerý čas katechezi dětí a to jednak výukou náboženství po rodinách a zároveň v období prázdnin v Horní Poustevně, kde formovala děti z okruhu lidí blízkých sestrám, které zde trávily svůj prázdninový čas.

S. Consilie se snažila oživit katechetický směr, zpracovat ucelenou metodologii tak, aby byl katechismus srozumitelný a zajímavý pro mladé lidi. Během roku probíhala občasná formační setkání na některé faře či přímo u S. Consilie doma, avšak velký důraz byl kladen zejména na letní setkávání v německém Erfurtu. Zde pořádala v letních měsících tajná týdenní až dvoutýdenní formačního soustředění dosahujících špičkové úrovně. Jejich součástí byly i přednášky významných odborníků nejen z Čech. V období normalizace musela být oficiální katecheticko-pastorační činnost sester ukončena a probíhala utajeně.

V roce 1989 byla sametovou revolucí nastolena v naší zemi opět demokracie. Sestry se navrátily zpět do svých původních klášterů a budov, z kterých byly před téměř čtyřiceti lety nuceny odejít. V září 1990 byla otevřena jejich první škola – Základní škola sv. Voršily v Praze. Později byly otevřeny i další školy. Obnovuje se tak původní poslání řádu – výchova dětí.

Těžištěm práce je zejména shromáždění informací od přímých pamětnic, kterých s ohledem na jejich věk neustále ubývá. Doplnění a konfrontace těchto pamětí s dobovými záznamy řádových kronik umožňuje jejich uspořádání a vyhodnocení v uspořádaném celku, který je zasazen do historického dějinného kontextu.